

פרק 5 ויתורים

5.1

הצפייה בטלוויזיה טובה לילדים, כי אף־על־פי שמראים בטלוויזיה אלימות רבה, נדמה לי שהיא מעבירה לילדים שפע של מידע.

מהן הטענות בקטע?

- (1) הצפייה בטלוויזיה טובה לילדים.
  - (2) מראים בטלוויזיה אלימות רבה.
  - (3) הטלוויזיה מעבירה לילדים שפע של מידע.
- מה מנמק את מה? ברור שטענה (1) היא מסקנת הטיעון, וברור גם שהיא אמורה לנבוע מטענה (3). נוכל לבטא זאת בתרשים כך:

(בדקו זאת לפי מבחן "מפני ש-").

ומה בקשר לטענה (2)? האם היא הקדמה ל-(3)? אם כן, זאת אומרת (לפי מבחן "לכן") שהמחבר כאילו אמר (בין היתר) כך: "מראים בטלוויזיה אלימות

רבה; לכן, הטלוויזיה מעבירה לילדים שפע של מידע." ברור שפירוש כזה אינו נכון. ומה לגבי ההפך? האם (3) היא הקדמה ל-(2)? אם כן, זאת אומרת שהמחבר כאילו אמר כך: "הטלוויזיה מעבירה לילדים שפע של מידע; לכן, יש בטלוויזיה אלימות רבה." גם פירוש זה אינו מתקבל על הדעת. נראה שטענה (2) כלל אינה קשורה לטענה (3) – לפחות במובן זה שאף אחת מהן אינה מנמקת את השנייה.

ומה בין (2) ל-(1)? האם המחבר אמר, שהצפייה בטלוויזיה טובה לילדים **מפני** שיש בטלוויזיה הרבה אלימות? או שמראים בטלוויזיה אלימות רבה **מפני** שהצפייה בטלוויזיה טובה לילדים? לא ולא. מתברר (לפי מבחן "מפני ש-") שגם המסקנה (טענה (1)) אינה קשורה לטענה (2) – אף אחת מהן אינה מנמקת את רעותה.

היות שטענה (2) אינה עומדת ביחס של נימוק עם אף אחת מהטענות שבטיעון – כלומר, היא אינה **מנמקת** אף טענה אחרת בטיעון וגם אינה **מנומקת** על-ידי אף אחת מהן – מתברר שאין היא מהווה כלל חלק מהטיעון. איך זה יכול להיות? ואם כך – מה היא עושה שם? כדי להבין מהו הקשר בין טענה (2) לבין הטיעון העומד סביבה, כדאי לשאול את השאלה הבאה: לשם מה טען המחבר את הטענה הזו? אם מישהו רוצה לשכנע אותנו, שהצפייה בטלוויזיה טובה לילדים, מדוע יאמר שיש בטלוויזיה אלימות רבה? הרי לכאורה, טענה (2) פועלת **נגד** המסקנה ולא בעדה.

וכאן הגענו לעצם העניין: המחבר הציג את טענה (2) דווקא מפני שטענה זו אכן פועלת נגד המסקנה. כלומר, הוא מודע לכך שמראים בטלוויזיה אלימות רבה, ושזאת סיבה לחשוב שהצפייה בטלוויזיה **אינה** טובה לילדים – דבר שעומד בניגוד מוחלט לעמדתו. הסיבה לכך שהוא טוען, בכוונה, משהו העומד בניגוד לעמדתו, היא שהוא רוצה להראות לנו שדבר כזה כבר נלקח בחשבון – כלומר, שהוא הסיק את המסקנה שלו **על אף** הראיות הנוגדות לה. כך הוא מנסה לנטרל מראש את אחת ההתנגדויות האפשריות.

כדי לראות את היתרון שבטקטיקה הזו, נניח שהדובר **לא** היה טוען את (2). נניח שלא היה מזכיר כלל את האלימות בטלוויזיה. כלומר, נניח שהיה אומר רק כך: "הצפייה בטלוויזיה טובה לילדים, כי היא מעבירה לילדים שפע של מידע." כאן, ייתכן מאוד שמישהו היה מגיב כך: "אבל מראים בטלוויזיה אלימות רבה, לכן אתה טועה – הטלוויזיה **אינה** טובה לילדים." תגובה כזו מנמעת כאשר המחבר עצמו טוען מראש את מה שנוגד את עמדתו, ובכך מציין שהוא כבר לקח את הדבר בחשבון ושהמסקנה שלו נכונה (לדעתו) בכל זאת.

הגדרה

ויתור הוא טענה אשר (א) נוגדת את המסקנה; (ב) נטענת כדי להראות שהדבר כבר נלקח בחשבון, כלומר, כדי לציין שהמסקנה נובעת **למרות** הנאמר בויתור.

כיוון שוויתור לא נועד לנמק את המסקנה, אפילו לא בעקיפין, אין הוא חלק מהטיעון, אלא רק נלווה אליו. לכן אין לרשום ויתורים ברשימת הטענות המרכיבות את הטיעון.

מהעובדה שיש אלימות רבה בטלוויזיה לא נובע שהצפייה בטלוויזיה אינה טובה לילדים.

אבל מפני שהצגת הוויתור כחלק מהטיעון היא דבר כל-כך מסורבל, ומשום שבסופו של דבר היא אינה מוסיפה הרבה לדיון, נסתפק בזיהוי הוויתורים בלבד, בלי לכלול אותם בהצגת הטיעון.

ויתורים וטיעונים אם נתאמץ, נוכל בכל זאת לראות בויתור חלק מהטיעון שאליו הוא נלווה. כאשר מחבר הטיעון מציג ויתור הוא אומר, למעשה, שמה שנאמר בויתור אינו פוגע במסקנה. טענה זו באמת עשויה לשמש הקדמה למסקנה. לדוגמא, במקרה של הטלוויזיה, אפשר לומר שאחת ההקדמות היא זו:

שאלה למחשבה:

תנו כמה דוגמאות של ביטויים (כמו 'למרות' או 'אף-על-פי ש') היכולים לציין ויתור שהמחבר מציג.

תרגילים

1. זהו את הוויתור בכל אחד מההיסקים הבאים:
(א) תל-אביב מעניינת יותר מירושלים, כי למרות כל האתרים ההיסטוריים בירושלים, בתל-אביב יש הרבה יותר מה לעשות.
(ב) אף-על-פי שתיאודור הוא בדרך-כלל ילד טוב, הוא עשה דבר נורא. לכן מגיע לו עונש.
(ג) הוא אח שלך, אז אתה חייב לשמור עליו – אפילו אם זה לא כל-כך נוח לך.
2. הוסיפו ויתור לכל אחד מההיסקים הבאים:
(א) אין טעם לדבר איתו, מפני שהוא יותר מדי מדוכא.

- (ב) כדאי לקנות את החטיף השני, כי הוא מכיל כמות גדולה יותר.
(ג) לא טוב לשחק כאן – האזור מאוד צפוף.
3. מצאו ויתור בתוך היסק המופיע בספר לימוד כלשהו (במקצוע אחר).

מבט מלמעלה

כזכור, טיעון הוא מערך של טענות בתפקידים מסוימים. עם זאת ראינו, שכאשר מציגים טיעון, לעתים מופיעים גם דברים שאינם שייכים לטיעון עצמו. למשל, בפרק הקודם ראינו שסייג מדומה אינו חלק מהטענה הנטענת, ומכאן שגם אינו חלק מטיעון המכיל את הטענה. במקרה של ויתור, טענה שלמה מלווה את הטיעון בלי להיות חלק ממנו. אף שהויתור יכול לחזק את הטיעון, בכך שהוא עשוי למנוע התנגדות אפשרית – הויתור לא נועד לנמק אף אחת מהטענות בטיעון, ומכאן שאין הוא חלק מהטיעון. הבחנה זו, בין ויתור לבין הקדמה, עוזרת לנו להתמקד בטיעון עצמו.